

ÚSTAV TEORIE A PRAXE OŠETŘOVATELSTVÍ

UNIVERZITA KARLOVA
I. lékařská fakulta

Manuál pro vytvoření závěrečných kvalifikačních prací

Závazné normy pro vypracování v souladu s

Opatřením děkana 1. LF č. 10/2010

Opatřením rektora UK č. 6/2010

Opatřením rektora UK č. 8/2011

Praha 2.1.2018

Obsah

1	ÚVOD	4
2	ZÁVĚREČNÁ PRÁCE	5
3	ROLE A ODPOVĚDNOSTI	6
	3.1 STUDENT	6
	3.2 VEDOUCÍ PRÁCE	6
	3.3 GARANT OBORU/ PŘEDNOSTA ÚTPO	7
	3.4 Oponent	7
	3.5 KONZULTANT.....	7
4	POSTUP A HARMONOGRAM	8
	4.1 VÝBĚR TÉMATU	8
	4.2 ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE	9
	<i>Informaci o schválení či neschválení zadání závěrečné práce nalezne student v Moodle za využití příslušného odkazu pro přehled známek a zpětné vazby.</i>	9
	4.3 ZPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE	9
	4.4 ODEVZDÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE.....	10
	4.5 OBHAJOBA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE.....	12
5	TYPY PRACÍ	13
	5.1 BAKALÁŘSKÁ A DIPLOMOVÁ PRÁCE.....	13
	5.2 TEORETICKÉ, VÝZKUMNÉ A KASUISTICKÉ	13
6	STRUKTURA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE	15
	6.1 POVINNÁ STRUKTURA VŠECH TYPŮ PRACÍ.....	15
	<i>Povinné formální údaje</i>	15
	<i>Abstrakt</i>	15
	<i>Obsah</i>	15
	<i>Úvod</i>	15
	<i>Současný stav poznání (přehled literatury)</i>	16
	<i>Metodologie a výsledky</i>	17
	<i>Diskuse</i>	17
	<i>Závěry</i>	18
	<i>Použitá literatura a citace</i>	18
	<i>Citace právních dokumentů</i>	18
	<i>Přílohy</i>	20
	6.2 TEORETICKÉ PRÁCE	20
	<i>Historické práce</i>	21
	6.3 VÝZKUMNÉ PRÁCE	21
	6.4 KASUISTICKÉ PRÁCE.....	22
7	FORMÁLNÍ NÁLEŽITOSTI	24
	7.1 JAZYK.....	24
	7.2 ROZSAH.....	24
	7.3 TYPOGRAFICKÁ ÚPRAVA.....	25
	7.4 FORMÁT ODEVZDÁNÍ – VAZBA A ELEKTRONICKÁ PODOBA.....	26

8	ETIKA	27
8.1	ETIKA VÝZKUMNÉ PRÁCE	27
8.2	PRÁVNÍ ASPEKTY KVALIFIKAČNÍCH PRACÍ	28
8.3	HODNOTÍCÍ KRITÉRIA ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ	28
9	PRAKTICKÉ TIPY PRO PSANÍ	30
	POUŽITÁ LITERATURA	31

1 Úvod

Zákon o vysokých školách (č. 111/1998 Sb.) v § 45 a § 46 odst. 3 stanovuje, že vysokoškolské studium se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou (SZZk), jejíž součástí je zpravidla obhajoba závěrečné (bakalářské nebo diplomové) práce. Bakalářská či diplomová práce představuje dokument, kterým student vysokoškolského studia prokazuje svoji schopnost vědecké a odborné práce. Její zpracování a následná obhajoba jsou dokladem samostatnosti a odborné erudice absolventa.

Pro zpracování vědeckých prací, mezi které se vysokoškolské závěrečné práce všech úrovní studia řadí, obecně platí určitá pravidla, která se týkají jak obsahové, tak i formální stránky. Za nejdůležitější lze považovat obsah vědecké práce, nicméně ten nelze adekvátně zhodnotit, pokud není text i po stránce pravopisu, větné stavby, typografických pravidel, bibliografických citací či odborné terminologie bezchybný.

Tento manuál obsahuje základní pokyny, požadavky, podmínky a doporučení pro zpracování závěrečné práce z hlediska současných právních a organizačních předpisů, stejně jako odborných a vědeckých kritérií i publikačních zvyklostí na 1. LF UK v Praze.

Tento manuál je závaznou normou pro vypracování kvalifikačních závěrečných prací pro studenty bakalářského studijního programu Všeobecná sestra a navazujícího magisterského studijního programu Intenzivní péče.

Hlavním cílem manuálu je pomoci studentům úspěšně připravit, zpracovat a obhájit závěrečnou práci a stanovit obecně závaznou normu pro zpracování těchto prací napříč studijními programy fakulty. Jako dílčí oblasti pomoci lze specifikovat tyto:

- orientovat se v přípravě závěrečné práce (rozsah, struktura a způsobu zpracování zvoleného tématu)
- rozhodování o volbě tématu práce
- vytvoření struktury práce – od stanovení cíle, hypotézy či výzkumné otázky, přes zvolení vhodného postupu pro jejich splnění, testování či zodpovězení až po napsání práce
- plánování dílčích kroků zpracování podkladů, tvorby dat a psaní práce
- orientovat se v hodnotících kritériích, podle nichž bude závěrečná práce posuzována a hodnocena

2 Závěrečná práce

Studium je zakončeno SZZk, jejíž součástí je pro studenty bakalářského studia obhajoba bakalářské práce, studenti magisterského studia obhajují diplomovou práci. Závěrečná/kvalifikační práce (*tedy bakalářská a diplomová práce*) je odborný text zpracovaný na téma zvolené studentem. Kvalifikační práce je dokladem toho, že student porozuměl teoretickým poznatkům přednášeným v průběhu studia a že si osvojil odpovídající dovednosti, zejm. aplikovat teorii v praxi, zorientovat se v odborné literatuře a dokáže zpracovat vybrané téma závěrečné práce. Jelikož se jedná o odborný text, závěrečná práce by měla splňovat všechny následující základní charakteristiky odborného textu, tedy:

- má jasně a přesně formulovaný cíl, přehledně a srozumitelně definovaný problém,
- staví na aktuálních poznatcích a metodách daného oboru, využívá co nejaktuálnější literaturu relevantní k danému problému,
- literaturu cituje správně dle některé z platných citačních norem,
- přináší nové poznatky, prověřuje či reviduje poznatky z předchozích výzkumů, anebo stávající poznatky systematizuje, případně je uvádí do nových souvislostí, či vhodně demonstruje jejich aplikaci z metodologického či klinického hlediska,
- je přínosná z hlediska daného oboru či celospolečenského hlediska, přispívá k řešení praktického či teoretického problému,
- je přiměřeně sebekritická k vlastním závěrům a jejich interpretacím.

Závěrečné práce jsou veřejně přístupné, stejně jako jejich obhajoba. Autor práce musí dodržet zákonná pravidla jako je např. autorský zákon, závazné etické normy ve vztahu k pacientovi/účastníkovi výzkumu atd.

Student zpracovává závěrečnou práci samostatně nejpozději v průběhu posledního ročníku studia.

3 Role a odpovědnosti

3.1 Student

- vybere si z vypsanych témat vypsanych v SIS nebo sám navrhne téma závěrečné práce odpovídající studijnímu programu
- osloví s žádostí o spolupráci odpovídajícího vedoucího závěrečné práce, popř. s jeho souhlasem také odborného konzultanta práce
- registruje předběžně téma práce
- zpracuje a podá **Žádost o schválení zadání závěrečné práce**
- zpracuje časový harmonogram zpracování závěrečné práce, který konzultuje s vedoucím práce
- zpracovává závěrečnou práci systematicky a kontinuálně minimálně v průběhu celého posledního ročníku studia
- konzultuje vlastní písemně vypracované návrhy v předem stanovených termínech s vedoucím závěrečné práce, event. také s odborným konzultantem práce
- **iniciuje konzultační setkání** s vedoucím práce, event. odborným konzultantem **sám** a dochází na ně připraven tak, aby byl schopen formulovat **konkrétní dotazy**
- ukončí a předloží závěrečnou práci ve stanoveném termínu a odevzdá ji na příslušné pracoviště fakulty
- provede kontrolu a zodpovídá za správnost a úplnost odevzdané elektronické verze práce a jejích příloh a soulad této verze s její listinnou podobou
- před odevzdáním elektronické podoby práce provede kontrolu shody své práce v systému www.odevzdej.cz

3.2 Vedoucí práce

- vypisuje témata prací prostřednictvím SIS a potvrzuje v SIS přiřazení závěrečné práce studentovi
- poskytne studentovi, jehož závěrečnou práci vede, podporu v rozsahu do 10 hod. (*ta může probíhat formou individuálních konzultací nebo písemných komentářů k písemným výstupům studenta*)
- pomůže studentovi při přípravě struktury závěrečné práce zejména s ohledem na její odpovídající rozsah a zaměření a konzultuje s ním text zadání závěrečné práce
- poskytuje studentovi včasnou **zpětnou vazbu** (*v případě komentářů vyžádaných k předložené/zaslané části písemného textu obvykle do 2 týdnů*)
- vypracuje hodnocení závěrečné práce včetně návrhu stupně klasifikace
- může se stát členem komise SZZk
- vedoucí práce může odmítnout vedení závěrečné práce, pokud není v souladu s jeho odbornou orientací a/nebo z osobních kapacitních důvodů¹
- **v případě, kdy má student externího vedoucího práce**, externí vedoucí práce stvrzuje písemně „Čestné prohlášení o nestrannosti“², které se stává přílohou „Zadání práce“ tištěného ze SIS a které student odevzdá **na sekretariát ÚTPO nejpozději pak do konce měsíce dubna**

---

¹ Orientační odborné zaměření vedoucích práce ÚTPO je k dispozici na stránkách ÚTPO 1.LF UK v záložce Studium

² Aktuální verze „Čestného prohlášení o nestrannosti“ je k dispozici na stránkách ÚTPO 1. LF UK v záložce Studium

3.3 Garant oboru/ Přednosta ÚTPO

- posuzuje, kdo může být vedoucím a oponentem závěrečných prací daného oboru
- posuzuje **Žádosti o schválení zadání závěrečné práce** navržené studenty a doporučené příslušnými vedoucími závěrečných prací
- řeší případné nesrovnalosti v posudcích prací
- navrhuje postup v případě rozdílných hodnocení závěrečných prací (*určení dalšího oponenta, mediace mezi hodnotiteli atd.*)
- řeší případné nesrovnalosti mezi studenty a vedoucími prací, vedoucími prací a oponenty apod.
- může své výše uvedené povinnosti a kompetence přenést na pověřenou osobu

3.4 Oponent

- vypracuje hodnocení závěrečné práce včetně návrhu stupně klasifikace
- musí být vysokoškolsky vzdělaný odborník s prokazatelnými zkušenostmi a erudicí v daném oboru
- podle charakteru a tématu předložené práce může být oponentů i více
- může se účastnit obhajoby závěrečné kvalifikační práce

3.5 Konzultant

- po domluvě s vedoucím práce konzultuje se studentem teoretickou i praktickou část práce
- má pouze poradní roli
- jeho zapojení je nepovinné
- může se účastnit veřejné části obhajoby závěrečné kvalifikační práce
- doporučujeme, aby student doložil souhlas konzultanta s finální verzí závěrečné práce

4 Postup a harmonogram

Výběr tématu, zadání, odevzdání a obhajoba závěrečných prací se řídí platnými předpisy³ a harmonogramem příslušného akademického roku.

Výběr tématu a zpracování podkladů pro zadání závěrečné práce probíhá nejpozději v průběhu letního semestru **předposledního roku studia** (tzn. během 2. ročníku u bakalářského programu a 1. ročníku studia u navazujícího magisterského programu) **v době od prosince do konce měsíce dubna**, tedy minimálně třináct měsíců před předpokládaným termínem obhajoby práce.

4.1 Výběr tématu

Tematické okruhy pro zpracování závěrečné práce se odvíjejí od základního požadavku státních závěrečných zkoušek, jímž je prověřit základní orientaci studentů v oboru a jejich schopnosti aplikovat získané praktické i teoretické znalosti v praxi. Student vypracovává závěrečnou práci v rámci své hlavní specializace resp. svého studijního programu. Téma práce si volí podle svých specifických zájmů, předchozích zkušeností nebo vlastní praxe, popř. podle zájmu pracoviště, se kterým spolupracuje nebo ve kterém bude pracovat. O tématu může rovněž rozhodnout vědecko-výzkumné zaměření fakulty nebo pracoviště, kde bude student práci pod vedením vedoucího realizovat.

Při výběru témat závěrečné práce má student dvě možnosti:

- a) vybere si z nabídky vypsanych témat
- b) navrhne vlastní téma

V prvním případě si student zvolí téma z nabídky vypsanych témat prostřednictvím SIS. U každého tématu je určen vedoucí závěrečné práce.

V druhém případě si student sám navrhne téma práce a obrátí se individuálně na vyučujícího, který by vedl jeho práci. Předpokládá se, že vybraný pracovník fakulty má v závislosti na zvoleném tématu závěrečné práce k této činnosti patřičnou vysokoškolskou kvalifikaci a téma práce spadá do jeho odborného zaměření. Závěrečnou práci je možné vypracovat i mimo fakultu, tj. vedoucím práce může být i externí pracovník, avšak za dodržení požadavků na jeho odbornou kvalifikaci (*externí vedoucí podléhá schválení garantem oboru/vedoucím pro výuku*) a nestrannosti vůči studentovi. V odůvodněných případech se souhlasem vedoucího práce může student v souladu s odborným zaměřením zároveň oslovit konzultanta práce.

Konzultace s vedoucím práce týkající se výběru tématu závěrečné práce realizuje student **v průběhu zimního semestru** předposledního ročníku studia (*Všeobecná sestra 2. ročník, Intenzivní péče 1. ročník*), nejpozději pak **do konce měsíce února**, kdy je povinen, se souhlasem vedoucího práce, registrovat zvolené téma práce. Téma práce registruje student prostřednictvím Moodle, v příslušném kurzu v části Státní závěrečná zkouška za použití odkazu **Závěrečná práce – zadání**. Uvádí přitom název závěrečné práce v českém a anglickém jazyce a jméno vedoucího práce, případně konzultanta (pokud je zvolen). V případě zvolení externího vedoucího (konzultanta) práce, student navíc uvede údaje nutné pro zadání do SIS (tj. *jméno včetně titulů, datum narození, národnost, přesnou adresu pracoviště, kontaktní e-mail a telefon*).

---

³ Opatřením děkana č. 10/2010; Opatřením rektora č. 6/2010 a 8/2011; ve znění pozdějších dodatků

Evidenci tématu závěrečné práce (tedy bakalářské i diplomové práce) následně probíhá prostřednictvím SIS v souladu s Opatřením děkana č. 10/2010. Evidenci provádí vedoucí práce nebo garantem oboru/vedoucím výuky pověřený pracovník v průběhu měsíce března v souladu s údaji poskytnutými studentem při registraci tématu.

4.2 Zadání závěrečné práce

Konzultace s vedoucím práce týkající se přípravy zadání závěrečné práce realizuje student v průběhu zimního i letního semestru předposledního ročníku studia, nejpozději pak **do konce měsíce dubna, kdy dokončí práci na přípravě anotace závěrečné práce včetně, zadání všech náležitosti do SIS a podání žádosti o schválení zadání závěrečné práce.**

Pro potřeby konzultace s vedoucím závěrečné práce používá student „**Žádost o schválení zadání bakalářské/diplomové práce**“⁴. S podporou vedoucího práce (*případně také odborného konzultanta*) student ujasní a zformuluje východiska a cíle své bakalářské/diplomové práce, stanoví stručně metodiku realizace výzkumu, způsob zpracování dat a očekávané přínosy práce. Vše uvádí ve zpracované anotaci, která je součástí uvedené žádosti. Konečnou verzi žádosti odevzdá student po souhlasu vedoucího v elektronické podobě prostřednictvím **Moodle**, v příslušném kurzu v části **Státní závěrečná zkouška** za použití odkazu **Závěrečná práce** a to nejpozději **do konce měsíce dubna** předposledního ročníku studia. Vedoucím schválený obsahu žádosti **zároveň** student vloží do SIS, přičemž uvádí veškeré požadované náležitosti (*anotace v ČJ/AJ, klíčová slova, seznam literatury, atd.*). Po doplnění všech náležitosti student vytiskne prostřednictvím SIS „Zadání práce“. Vedoucím podepsanou tištěnou verzi **Zadání práce** odevzdá student **na sekretariát ÚTPO** nejpozději pak **do konce měsíce dubna** předposledního ročníku studia.

Informaci o schválení či neschválení zadání závěrečné práce nalezne student v Moodle za využití příslušného odkazu pro přehled známek a zpětné vazby.

Případná změna zadání závěrečné práce se řídí „Opatřením děkana č. 10/2010 a je možné ji realizovat nejpozději do konce měsíce října během posledního ročníku studia (minimálně osm měsíců před předpokládaným termínem obhajoby práce) na základě písemné žádosti studenta.

Žádost o změnu tématu nebo **vedoucího práce** je realizována **písemně**, s využitím kompletně vyplněné příslušné verze žádosti⁵, kterou student odevzdá na sekretariát ÚTPO. Při změně vedoucího práce je původní vedoucí práce vždy o změně informován studentem a vyslovuje souhlasné stanovisko se změnou.

4.3 Zpracování závěrečné práce

Podle charakteru práce a řešených úkolů, např. v případech klinického výzkumu, student, po schválení zadání práce garantem oboru/vedoucím pro výuku, požádá o souhlas etickou komisi příslušného zdravotnického zařízení, v němž bude výzkum realizovat.

Základním předpokladem pro psaní závěrečné práce je **rešerše odborné literatury** (*soupis odborné literatury na určité téma*), která zahrnuje zhruba následující kroky:

---

⁴ Aktuální verze žádostí je k dispozici na stránkách ÚTPO 1.LF UK v záložce Studium

⁵ Aktuální verze žádostí jsou k dispozici na stránkách ÚTPO 1.LF UK v záložce Studium

- 1) zjištění rozsahu literatury pojednávající o vybraném tématu za využití dostupných databází odborné literatury, např.: EBSCOhost, ProQuest central, ScienceDirect, Scopus, BMČ, PubMed, EMBASE, UpToDate, Medline, Web of Science (*podrobněji viz informace UVI 1.LF UK dostupné na <http://uvi.lf1.cuni.cz/e-zdroje/databaze>*). Je možné zadat vypracování rešerše v Národní lékařské knihovně, tento krok však představuje pouze nasměrování
- 2) základní orientace v nalezených zdrojích dle údajů v názvu a zejména v abstraktu, zjištění faktické dostupnosti a relevance jednotlivých zdrojů, eliminace málo relevantních zdrojů na základě stanovených kritérií
- 3) hloubkové prostudování relevantních zdrojů, kritické posouzení, dohledávání primárních zdrojů a další relevantní literatury

Student tedy vyhledá relevantní a současnou (obvykle posledních 5, maximálně 10 let) literaturu a na základě jejího nastudování a kritického posouzení zpracuje teoretickou část tak, aby bylo téma práce ve vhodné šíři a přiměřeně detailně popsáno, a aby byly prezentované informace logicky strukturované, aktuální a vyvážené a zejména, aby student demonstroval pochopení informací z literatury a schopnost kriticky nad nimi přemýšlet. Těžiště literatury by mělo být v aktuálních časopiseckých zdrojích, sbornících a monografiích; využití skript, učebnic či obecných encyklopedií lze doporučit pouze jako zdroj odkazů na původní práce. Z hlediska aktuálnosti a relevance nesmí autor opominout cizojazyčnou (*zahraniční*) literaturu, některá témata totiž nejsou dosud v češtině zpracována, někteří čeští autoři navíc mohou publikovat své práce pouze v zahraničí. Texty na internetu jako zdroje odborných informací je třeba podrobit obzvláště přísnému přezkoumání relevance, preferované jsou například dostupné materiály z akademického prostředí.

Pro snadnější práci s literaturou během psaní závěrečné práce je možné využít citačních manažerů (*např. citacepro.com, EndNote*).

Student zpracovává závěrečnou/kvalifikační práci v souladu s harmonogramem schváleným vedoucím práce. S případnými dotazy se obrací na svého vedoucího nebo na pracoviště, které vypsal příslušné téma práce.

4.4 Odevzdání závěrečné práce

Odevzdání závěrečné/kvalifikační práce, včetně náležitostí a formální úpravy se řídí platnými předpisy 1. LF UK v Praze⁶ a Manuálem pro vytvoření závěrečných/kvalifikačních prací.

Závěrečnou/kvalifikační práci odevzdá student v závislosti na předpokládaném termínu obhajoby následovně:

Předpokládaný termín SZZk:	Konečný termín odevzdání závěrečné práce nejpozději:
Únor	Poslední pracovní den před nebo 15. prosince
Červen	Poslední pracovní den měsíce dubna
Září	Poslední pracovní den měsíce června

⁶ Zejména Opatřením děkana č. 10/2010; Opatřením rektora č. 6/2010 a 8/2011; ve znění pozdějších dodatků

Ve výše určeném termínu student odevzdává:

1) Prostřednictvím SIS:

Elektronickou verzi práce (*totožnou s verzí tištěnou*)

- vkládá student v souladu s Opatřením děkana č. 10/2010 prostřednictvím webového rozhraní SIS na adrese <https://is.cuni.cz/studium/> v modulu „Témata prací (Výběr práce)“, a to výhradně v prohlédavatelém formátu PDF verze 1.3 či vyšší
- Elektronická verze práce obsahuje:
  - 1 soubor, který obsahuje abstrakt v českém
  - 1 soubor, který obsahuje abstrakt v anglickém jazyce
  - 1 soubor, který obsahuje kompletní samostatné řešení práce
  - případně další 1 soubor příloh práce

2) Na sekretariát ÚTPO 1. LF UK v Praze (*po splnění bodu 1*):

a) Dva exempláře, stejnopisy práce v listinné podobě (*pokud garant/vedoucí pro výuku nestanoví jinak*), až **poté**, co student již odevzdal elektronickou verzi práce prostřednictvím SIS.

- Prohlášení uvedené v práci student před odevzdáním práce vlastnoručně podepíše.
- Alespoň jedno listinné vyhotovení práce musí být odevzdáno svázané v tzv. celoplátěné vazbě. Šablona vnějšího obalu s nutnými údaji je k dispozici na: <http://utpo.lf1.cuni.cz/kvalifikacni-prace>. Hřbet desek této kopie práce v celoplátěné vazbě neobsahuje žádné údaje.

Nedílnou součástí tohoto vyhotovení je hmotný nosič (*CD-ROM/DVD*) s elektronickou podobou práce. Nedílnou součástí nosiče je identifikace autora (*vzor viz příloha č. 4*)

- Pokud garant oboru/vedoucí pro výuku nestanoví jinak, může být další listinné vyhotovení práce⁷ odevzdáno ve vazbě, která znemožňuje nežádoucí manipulaci s jednotlivými listy práce (*např. „kroužková vazba“*).

b) Protokol o úplnosti náležitostí bakalářské/diplomové práce⁸

- Je odevzdán studentem podepsaný v jednom vyhotovení.

c) Příhlášku k obhajobě práce⁹

- Potvrzení přihlášení studenta k obhajobě práce je podmíněno odevzdáním práce v tištěné i elektronické podobě. Student se zároveň přihlásí elektronicky prostřednictvím SIS.

Termín pro odevzdání práce v listinné i elektronické podobě je shodný (*viz výše*), práce je považována za odevzdanou, pouze pokud student ve stanoveném termínu odevzdal obě podoby práce. Student odpovídá za správnost a úplnost odevzdané elektronické podoby práce a jejích příloh a za soulad (*zejména obsahový*) této podoby s její listinnou podobou. Závažný nesoulad obsahu elektronické a listinné podoby práce může být důvodem pro zahájení disciplinárního řízení.

Podle § 47b zákona č. 111/1998 Sb. platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

V ojedinělých případech, kdy by, i při zachování anonymity a mlčenlivosti, zveřejněním závěrečné práce mohlo dojít k porušení práv či poškození dalšího subjektu (*např. účastníků výzkumu*), může vedoucí práce zažádat o nezveřejnění příloh závěrečné práce nebo jejích částí v Repozitáři prací. Tato žádost musí být

---

⁷ Pokud nerozhodne garant oboru/vedoucí pro výuku jinak, tento exemplář závěrečné práce může být studentovi vrácen v den konání SZK

⁸ Příloha č. 8a a 8b Opatření děkana č. 10/2010

⁹ Aktuální podoba Příhlášky k obhajobě bakalářské/diplomové práce je k dispozici na stránkách 1. LF UK

podána prostřednictvím SIS 30 dnů před obhajobou práce, viz Opatření děkana 10/2010, část III., čl. 11., odst. 3 a 5 a opatření rektora 6/2010, čl. 10.

4.5 Obhajoba závěrečné práce

Obhajoba závěrečné práce probíhá před komisí. Doporučuje se připravit si předem prezentaci závěrečné práce a důkladně se seznámit s posudky (*vedoucího a oponenta kvalifikační práce*) a na jejich základě vypracovat strukturovanou obhajobu.

Obhajobu kvalifikační práce usnadní připravená prezentace (*student však musí být připraven dokončit obhajobu práce i při poruše dataprojektoru či jiného technického zařízení*)¹⁰. Doporučuje se konzultace připravené prezentace s vedoucím kvalifikační práce. Student má k dispozici **10 minut na obhajobu**, což znamená, že by měl mít připraveno 6-7 snímků, maximálně 10 (*předpokládá se na 1 snímek 1-2 minuty výkladu*). V uvedeném čase by měl student stručně představit svou práci, tedy: cíle práce, stručný popis řešení a zhodnocení výsledků práce. První snímek může být „úvod do problematiky“ a definice termínů, ale není nutné komisi zdůvodňovat se všeobecně známými termíny (*např. co to je močová inkontinence*). Součástí obhajoby je seznámení členů komise s posudky vedoucího a oponenta kvalifikační práce, které následuje po prezentaci. Student dostane prostor vyjádřit se k připomínkám či odpovědět na otázky, které zazněly od vedoucího a oponenta práce. Následuje rozprava členů komise nad kvalifikační prací. Poté přistoupí komise k neveřejné poradě a k vyhlášení výsledku. Maximální doba celé obhajoby kvalifikační práce je **10 minut**.

Komise při hodnocení klade důraz zejména na:

- **Vědecký přínos a orientace v problematice**
  - Přispívá prezentovaná práce racionálně k našim znalostem a /nebo je rozšiřuje?
  - Jak byly formulovány otázky řešeného problému?
  - Zná student podrobně zpracované téma, východiska řešeného problému?
  - Je student schopen samostatně a kriticky přemýšlet o problému?
  - Je student schopen uvažovat za rámec prezentace řešeného problému?
  - Bylo nastíněno, jak by měl/mohl být problém dále řešen?
- **Úroveň prezentace**
  - Jaká je kvalita vystoupení, slovní projev, uspořádání a grafického zobrazení prezentace?
  - Bylo snadné rozumět prezentaci?
  - Vysvětlil student řešený problém jasně a srozumitelně?
  - Poskytnul student dostatečné podklady pro pochopení problému a jeho řešení?
- **Vlastní podíl studenta na řešení a samostatnost práce**

---

¹⁰ Aktuální podoba doporučené prezentace pro obhajobu závěrečné/kvalifikační práce je dostupná na stránkách ÚTPO 1. LF UK v záložce Studium.

5 Typy prací

Požadavky na závěrečné práce se liší dle jednotlivých typů prací, vzhledem k typu studijního programu. Garant oboru/vedoucí pro výuku může v souhlasu s akreditačním spisem a obvyklou praxí v oboru upřesnit formální i obsahové požadavky závěrečných prací i nad rámec těchto minimálních pravidel.

5.1 Bakalářská a diplomová práce

Rozdíly mezi bakalářskými a diplomovými (*magisterskými*) pracemi jsou v hloubce a rozsahu zpracování. Povinný rozsah bakalářské práce je 30-50 normostran¹¹ (tj. 54–90 tisíc znaků, včetně mezer), diplomové práce potom 50-100 normostran (tj. 90-180 tisíc znaků, včetně mezer).

Nesplnění či překročení povinného rozsahu práce je důvodem pro nedoporučení / nepřipuštění práce k obhajobě. Do rozsahu bakalářské/diplomové práce se nezapočítávají úvodní strany, abstrakt, seznam použité literatury a přílohy.

Minimální počet použitých literárních zdrojů je:

- 30 pro bakalářskou (z toho minimálně 5 cizojazyčných zdrojů)
- 50 pro magisterskou práci (z toho minimálně 10 cizojazyčných zdrojů)

Cizojazyčnou literaturou se rozumí zdroje v jiném než českém, slovenském a jiném než mateřském jazyce studenta (*menší počet je možné akceptovat pouze v odůvodnitelných případech, např. historická práce z českého prostředí*).

Citované zdroje musí být **relevantní** k tématu a **aktuální**¹². Preferované jsou zdroje časopisecké, které tvoří alespoň dvě třetiny zdrojů (*větší zastoupení např. monografií lze akceptovat pouze v jasně odůvodnitelných případech*).

5.2 Teoretické, výzkumné a kasuistické

Podle zaměření lze rozlišit práce na více či méně teoretické nebo výzkumné. V podstatě existují tři základní typy prací, které se liší zejména cílem, strukturou a zdroji, které student využívá:

- a) teoretická práce – jde o výstižný přehled aktuální tematiky, jež je podrobena kritické diskusi autora práce, přičemž vlastní zkušenosti autora netvoří hlavní náplň textu;
- b) práce ve formě výzkumné studie – taková práce má přinášet vědecké zpracování studované problematiky při obvyklé struktuře textu: úvod, přehled literatury, metodika, výsledky, diskuse, závěry;
- c) práce ve formě kasuistiky/případové práce zpracované v teoretickém rámci - kasuistika zpracovaná v bakalářské práci nemůže být totožná s kasuistikou, která byla zpracována v rámci státní závěrečné praktické zkoušky, jež je u některých oborů povinnou součástí státní závěrečné zkoušky.

---

¹¹ Normostrana je standardizovaná strana textu o určitém počtu znaků. V českém prostředí jde o rozsah v délce 1800 znaků včetně mezer, což odpovídá třiceti řádkům o šedesáti znacích (přibližně 250 slovům běžného textu).

¹² Obecně je pro aktuálnost použité literatury a dalších zdrojů doporučeno rozpětí 5 posledních let, avšak posouzení a volba literatury je ovlivněna charakterem závěrečné práce a volbou tématu závěrečné práce. Studentovi se doporučuje tuto problematiku konzultovat vždy s vedoucím práce či odborným konzultantem.

Tabulka 1: Typy prací podle zaměření

Typ	Cíl	Struktura, hlavní metody	Hlavní zdroje
teoretická práce	poskytnout aktuální přehled tématu	analýza literatury a kritická diskuze	odborná literatura
výzkumná studie	realizovat vlastní výzkum a provést závěry	teoretická a praktická část s podrobným popisem výzkumných metod	výzkumná data
kasuistika	demonstrovat případ a vlastní klinický vhled	teoretická a klinická část s podrobným rozbohem případu a intervencí	klinická data

6 Struktura závěrečné práce

Z formálního i obsahového hlediska sdílejí všechny závěrečné práce stejnou strukturu pouze v úvodních a závěrečných částech. Specifika jednotlivých typů prací jsou zpracována v samostatných kapitolách tohoto manuálu.

Každá závěrečná práce musí mít explicitně formulován cíl, nicméně v různých typech prací může být tato formulace v různých částech. Zaměření práce včetně metodologického rámce by mělo být patrné už z názvu práce, v kapitole úvod je téma specifikováno obecně, a přesné vymezení problému, na který se práce zaměřuje, je třeba formulovat na začátku výzkumné části. Cíl je stručná a jasná formulace toho, čeho chce autor prací dosáhnout, rozhodující je výstižnost, jasnost a srozumitelnost – text je vhodné psát stručně a přesně s co nejkratším komentářem. Cíle výzkumu by měly obsahovat popis hlavního výzkumného problému, kterým se chceme zabývat.

6.1 Povinná struktura všech typů prací

Povinné formální údaje

Povinné formální údaje tvoří soubor stran obsahujících základní informaci, o tématu práce a jejím autorovi. Formální stránka je předepsaná/pevně stanovená a je třeba ji dodržet¹³. Jedná se o:

- **Titulní list** (*Touto stranou začíná číslování práce. Strana a strany následující se započítávají do stránkování, ale jejich čísla se nezobrazují. První stranou, na které má být číslo zobrazeno je Úvod*)
- **Prohlášení** (*číslovaná strana, číslo se nezobrazuje*)
- **Identifikační záznam** (*číslovaná strana, číslo se nezobrazuje*)
- **Poděkování** (*nepovinné, číslovaná strana, číslo se nezobrazuje*)
- **Abstrakt včetně klíčových slov** (*česky a anglicky, číslovaná strana, číslo se nezobrazuje*)
- **Obsah** (*číslovaná strana, číslo se nezobrazuje*)

Abstrakt

Abstrakt (*též souhrn či resumé*) je stručný výtah závěrečné práce, který slouží především jako pomoc čtenáři rychle se zorientovat v dané práci. Abstrakt shrnuje všechny podstatné informace o obsahu práce a jeho struktura v podstatě kopíruje strukturu závěrečné práce. Abstrakt by měl vždy obsahovat následujících pět součástí:

- 1) východiska – uvedení do problému
- 2) formulace cílů, případně výzkumných otázek či hypotéz
- 3) popis použitých metod
- 4) hlavní výsledky
- 5) závěr a doporučení

Ačkoliv je abstrakt umístěn hned na začátku práce, je psán až jako úplně poslední.

Obsah

Z důvodu přehlednosti se do obsahu zařazují jen nadpisy dvou, maximálně tří úrovní. Nadpis obsahu je formátován shodně jako nadpisy kapitol, ovšem bez čísla kapitoly.

Úvod

Smyslem úvodu je čtenáře širěji seznámit s tématem závěrečné práce, s výzkumnou otázkou či otázkami, představit problém, na který se zaměřuje, a zdůvodnit, proč je zpracování daného tématu

---

¹³ Vzor úvodních stran tvoří přílohu č. 1 Opatření děkana č. 10/2010

žádoucí (z odborného, celospolečenského, případně z osobního hlediska). Vhodné je zasazení tématu do celospolečenského rámce (příklad: "Kardiovaskulární nemoci stále představují závažný problém české populace. Postihují xx % české populace, což představuje xté místo v mezinárodním srovnání") a popis významu provedeného výzkumu. Doporučuje se prezentovat demografická data z důvěryhodných databází a zdrojů. Dále je vhodné jednou větou zmínit zvolené metody výzkumu.

Autor může také čtenáře provést vlastním mapováním problematiky – OBECNĚ, co již bylo o problematice napsáno, jak k ní odborníci přistupují, zda je problém řešený a řešitelný a co naopak v současných výzkumech řešeno není, nebo existují rozporuplné důkazy (příklad: "...v posledních deseti letech se roli sestry v xxxxx zabývaly mnohé studie, nezdá se však, že by se některá zaměřila na tuto roli v pediatrickém ošetřovatelství..."). Je možné také stručně shrnout, co se v které kapitole nachází.

V úvodu je možné vymezit důležité termíny a definice (např. *Migrací sester se pro účely této práce rozumí..., naopak mobilita sester je termín používaný...*).

Pokud je zpracovávaná závěrečná práce součástí širšího výzkumu či výzkumu podpořeného grantem, autor v úvodu toto zařazení zmíní a neopomene ani etické aspekty spojené s autorstvím (příp. s odměnou apod.). Stejně tak učiní v případě, pokud rozpracovává v magisterské práci svou předchozí bakalářskou práci.

Doporučený rozsah úvodu je 1 normostrana, maximálně 2 normostrany. Úvod je první číslovanou kapitolou závěrečné práce.

Současný stav poznání (přehled literatury)

Přehled literatury (tzv. *teoretická část práce*) tvoří svým rozsahem zpravidla jednu třetinu (*maximálně však polovinu*) celkového rozsahu číslovaných stran závěrečné práce. Práci však není nutno formálně členit na teoretickou a praktickou část, nicméně u prací všech typů postupuje autor od obecnějších a známějších informací ke konkrétnějším a novým. To spíše obecné a známé lze označit jako aktuální, současný stav poznání a to konkrétní a nové jako metodologie a výsledky. Z hlediska rozsahu by měly být obě části vyvážené. V této kapitole autor vychází z dostupné literatury, která je relevantní k tématu práce, tento přehled literatury shrnuje dosavadní stav poznání zvoleného tématu. Student tak demonstruje hluboké pochopení tématu práce.

Přehled literatury je třeba logicky strukturovat do podkapitol, které popisují zkoumanou problematiku z adekvátních úhlů pohledu a vzhledem k zaměření práce úplně (*vyčerpávajícím způsobem, nicméně vždy v přiměřené hloubce*). Obvyklý postup je od obecného ke konkrétnímu, přičemž nejprve je vhodné čtenáře seznámit s pojmy a koncepty, ze kterých autor vychází (např. *definovat, co se v dané práci myslí tím kterým pojmem*). Východiska práce a ukotvení základních konceptů by měly být podány způsobem, který je v rámci daného oboru obvyklý. Není třeba opakovat obecně známá fakta, naopak je vhodnější se co nejdříve zaměřit na informace, které přímo souvisí s cílem práce. Za nejvíce relevantní lze považovat informace ze zdrojů, které jsou odborné a aktuální, zpracovávají obdobné téma, využívají obdobné metodologické postupy, pocházejí z obdobného kulturního prostředí nebo zvolené téma širěji zasazují do českého prostředí. V poslední kapitole teoretické části závěrečné práce by měla být zmíněna ta data, která jsou rozhodující pro stanovení cílů praktické části, v případě výzkumné práce výzkumných otázek či hypotéz.

Tam, kde je to relevantní (např. *prozkoumání dílčích aspektů daného tématu, teoretická práce, apod.*) student stručně shrne, jakým způsobem našel literaturu, které databáze a kdy použil, a s jakým výsledkem (např. *s využitím databázi BMČ, Proquest, ScienceDirect a MedLine; za použití výše uvedených klíčových slov; hledání bylo omezeno anglickým a českým jazykem a roky 2010-2016; z nalezených x zdrojů jsem po podrobném prozkoumání abstraktů použila y zdrojů, které se vztahovaly k mému tématu...*) Je možné vytvořit i

přehledovou tabulku s relevantními zdroji. Pokud jsou dostupné systematické přehledy a metaanalýzy ke zvolenému tématu, student je neopomene použít.

Metodologie a výsledky

Ve výzkumné části práce se pojednává o konkrétních postupech a zjištěních, které autor učinil, aby dosáhl stanoveného cíle a naplnil tak záměr závěrečné práce. Nejprve je stanoven cíl (*a to i v případě teoretických či kasuistických prací*), následně je teoreticky popsán a zdůvodněn zvolený postup (*metodologický či klinický*). Student neopomene popsat způsob výběru vzorku respondentů/účastníků. Potom následuje popis jeho reálného průběhu, a nakonec jsou prezentována získaná data a z nich vyplývající výsledky. Zde je možné použít tabulek a grafů k znázornění výsledků. V této kapitole student výsledky neinterpretuje a neposuzuje, to je náplní kapitoly Diskuse. Stanovený výzkumný cíl by měl být v této části naplněn.

Zde by měly být rozebrány také etické otázky, které se týkají kontaktu autora či osob podílejících se na realizaci práce s účastníky výzkumné či klinické práce (*zásadní je zde zmínit, jak byla zachována anonymita, dobrovolnost účasti a ochrana účastníků výzkumu, mlčenlivost výzkumníka, povolení k výzkumu, přístup k respondentům/účastníkům*).

Součástí výzkumné části by měl být také popis personálního zabezpečení (*kdo a jakým způsobem se na práci podílel*), harmonogramu (*kdy a v jakých fázích práce vznikala*), a technického zázemí (*jaké metody byly použity pro sběr a zpracování dat, např. dotazníky, hardware, software: kdo to poskytl, případně jaké byly vynaloženy náklady*).

Struktura této části se liší dle jednotlivých typů prací, viz následující samostatné kapitoly 5.2, 5.3 a 5.4.

Diskuse

Diskuse je stěžejní kapitola, v níž autor prokazuje schopnost kritického myšlení, vzhled do problematiky i chápání širších souvislostí vlastní odborné práce. Diskuse se obecně zaměřuje na tři oblasti:

- 1) Jak zvolená metodologie přispěla k zodpovězení výzkumné otázky? Jak ovlivnila zvolená metoda relevanci získaných dat? Jakým způsobem mohlo dojít ke zkreslení výsledků? Dalo se zkreslení případně zabránit, pokud ne, proč? Jaká situace by nastala, kdyby byly použity odlišné metodologické postupy? Zejména v této části se od autora očekává přiměřená sebekritičnost.
- 2) Vysvětlení a zhodnocení vlastních výsledků a jejich srovnání s výsledky obdobných prací, je vhodné zmínit také jaké limity a omezení závěrečná práce má (*například: menší vzorek, vzorek vybraný metodou samovýběru, soustředění se pouze na jednu nemocnici*). Při popisu výsledků se autor zabývá jednak jejich interpretací (*Jaký význam mohou vlastní zjištění autora mít a proč si to myslí? Co to všechno znamená?*), a následně provede srovnání výsledků výzkumu s výsledky obdobných prací (*Liší se dosažená zjištění od výsledků popsaných v literatuře? Ve kterých položkách výsledky vzájemně korespondují, případně se rozcházejí a proč tomu tak je?*) Lze zde uvést různé způsoby či významy, jimiž nebo v jejichž rámci mohou být získané poznatky interpretovány, a podrobněji diskutovat o svých tvrzeních a podložit je argumenty pro ně. Diskuse slouží jako prostor pro srovnání teoretické a praktické části (*poznatků z literatury a z vlastního sběru dat*), pro hledání souvislostí mezi tím, co se autor v průběhu tvorby závěrečné práce dozvěděl, a tím, co bylo o studovaném jevu známo, i jako prostor pro deklaraci případné změny vlastního názoru autora na daný jev. Kvalitní diskuse organicky propojuje teoretickou a praktickou část závěrečné práce tím, že dává vlastní výsledky do souvislosti s teoretickými poznatky.
- 3) navržení možností využití výsledků práce v praxi a konkrétní podněty a návrhy pro další výzkumnou práci (*např. „Nyní je nutné zhodnotit tento aspekt ošetrovatelské péče také u seniorů v sociální péči.“*)

- 4) V této poslední části diskuse se autor zamýšlí nad praktickými implikacemi poznatků – možnostmi jejich využití v praxi (*V čem jsou výsledky zajímavé či přínosné?*) a doporučeními pro další výzkum zpracovaného tématu (*Jakým směrem by se měl ubírat další výzkum daného fenoménu a proč? V čem je případně pokračování v dalším výzkumu slibné?*)

Závěry

V závěrech práce se uvádí přehled nejdůležitějších výsledků se zdůrazněním toho, co práce přinesla nového, co z jejích výsledků vyplývá. Autor už tedy nepopisuje ani metody, ani nediskutuje. Stručně uvede, co bylo zjištěno, co z toho vyplývá, případně s jakou průkazností se výsledek potvrdil. Vhodné je rovněž uvést to, co se nepotvrdilo či co zůstalo sporné nebo otevřené, jaký vliv může mít práce na praxi a zda byl cíl práce naplněn.

Části diskuse a závěry mohou být spojeny do jedné (*např. Diskuse a závěry*).

Použitá literatura a citace

U všech informací, které se objeví v závěrečné práci, a autor je nevymyslel sám, je třeba uvést jejich zdroj. V této souvislosti se používá pojem citace (*bibliografická citace*), což je souhrn údajů o citované publikaci či jejích částech umožňující její přesnou identifikaci. Termínem odkaz na citaci se označuje odvolání v textu na citaci uvedenou v seznamu použité literatury. Seznam použité literatury je poslední povinnou kapitolou závěrečné práce a jsou v něm uvedeny všechny použité zdroje. Citace, uvedené autorem závěrečné práce, převzaté z děl jiných autorů, nejsou většího rozsahu než text zpracovaný autorem předkládané bakalářské/diplomové práce. Není přípustné, aby citované texty byly spojeny např. jednou holou větou autora bakalářské/diplomové práce

V celé práci je třeba zachovat **jednotné** citační normy. Ty určují jednak podobu samotných citací, tak způsob, jakým se na ně v textu odkazuje. Pro závěrečné práce studentů na 1. LF UK jsou doporučené normy ISO-690¹⁴, případně APA¹⁵.

Kromě formálních náležitostí citace jde také o její věcnou správnost, tedy o vhodnost vzhledem k tématu a dostatečnou odbornost.

Při zpracovávání seminárních, bakalářských, diplomových, případně i dalších kvalifikačních prací studentů vysokých škol je bezpodmínečně nutné dodržovat autorský zákon. Tyto práce jsou zároveň „autorským dílem“ a musí splňovat podmínku „jedinečného výsledku tvůrčí činnosti studenta“. Pokud tuto podmínku nesplňují, neměly by být uznány jako práce splňující kritéria na ně kladená.

Autorský zákon (AZ) upravuje několik dílčích výjimek z výlučných autorských práv, které označuje souhrnně jako citace (§ 31 AZ). Tuto výjimku využívají studenti při zpracování seminárních, bakalářských, diplomových, popřípadě jiných kvalifikačních prací. Použití citovaných výňatků z cizích děl se musí řídit určitými pravidly. Kromě řádné citace je nutné, aby citované části byly použity pouze v odůvodněné míře a aby citované části byly vloženy do vlastního díla, zpracovaného studentem. Nelze například poskládat několik výňatků z cizích děl dohromady bez zpracování vlastního textu. Je třeba dbát na to, aby původní text, zpracovaný studentem byl delší než součet citovaných výňatků z cizích děl.

Citace právních dokumentů

Právní předpisy se uvádějí typem, rokem vydání, pořadovým číslem, které má v oficiální sbírce, názvem (*např. zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.*). Pokud byl právní předpis později novelizován,

---

¹⁴ Pro vytváření citací lze doporučit online skripta Masarykovy univerzity Metodika tvorby bibliografických citací na http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/prif/ps11/metodika/web/ebook_citace_2011.html

¹⁵ Citační styl Americké psychologické asociace, dostupný na <http://www.apastyle.org/>

uvedou se i jeho novely, není-li jich mnoho, nebo zkráceně „ve znění pozdějších předpisů“. V textu práce je po prvním výskytu možné uvádět i zkrácené znění pouze číselným označením (*zákon č. 372/2011 Sb.*) nebo jinou zkratkou, pokud si ji řešitel jako zkratku zavede (*např. ZZS, Zákon o zdravotních službách*). Je vhodné zavádět si zkratky běžně používané v odborné literatuře. Tuto zkratku již musí autor používat soustavně, stejně jako jakoukoli jinou zkratku, a uvést ji i v seznamu zkratek.

Novelu právního předpisu běžně necitujeme, ledaže chceme zdůraznit, že jde o změnu, a u přechodných ustanovení (*např. „Registrační období bylo prodlouženo zákonem č. 105/2011 Sb., který novelizoval s účinností od 22. 4. 2011 zákon č. 96/2004 Sb., nebo „...jak vyplývá z čl. VIII odst. 3 zákona č. 189/2008 Sb.“*).

Pokud jde o platný právní předpis v dřívějším znění, uvede se např.: „ve znění účinném do 1. 2. 2009“. Pokud jde o již neplatný právní předpis, uvede se tato skutečnost při prvním výskytu (*např. Vyhláška č. 77/1981 Sb., o zdravotnických pracovnících a jiných odborných pracovnících ve zdravotnictví, zrušená dne 29. 6. 2004*). To není nutné uvádět, pokud skutečnost, že jde o zrušený právní předpis, vyplývá z kontextu. Pokud jde o platný právní předpis, který teprve nabyde účinnosti, uvede se tato skutečnost obdobně. Při citaci paragrafu (*článku*) za současného uvedení jeho pořadového čísla se užívá zkratky „§“ (*pro článek zkratky „čl.“*), tj. např. § 5, čl. II. Uvádí-li se paragraf (*článek*) bez příslušného pořadového čísla, je třeba slovo „paragraf“ („*článek*“) pokaždé vypsát. Při citaci je vždy nutno vypsát konkrétní ustanovení včetně ustanovení konkrétní věty, například „podle odstavce 3 věty druhé“.

Cituje-li se odstavec spolu s označením „§“, popřípadě „čl.“, označuje se zkratkou „odst.“ V ostatních případech se slovo „odstavec“ vždy plně vypíše. To platí obdobně pro citaci písmen (*např. „§ 8 odst. 5“, „odstavec 4 písm. b“*). Pro citaci bodů odstavce či písmen se užije nezkrácený výraz „bod“ (*např. „v § 3 odst. 2 písm. a) bodě 4“*). Jestliže je třeba odkázat na jednotlivé věty, považují se při počítání za samostatné věty pouze ty, které jsou od sebe odděleny tečkou. Je-li věta rozdělena středníkem, je možné užít pro větší přehlednost označení – „část věty před středníkem“ nebo „část věty za středníkem“. Při citaci věty se použije vždy slovního označení, například „věta třetí“, a to vždy v příslušném pádu, například (*„podle § 4 věty třetí ZZS“*). Při souhrnné citaci několika paragrafů (*článků*) se vloží před příslušné číslo jednoduchá paragrafová značka (*označení článku*), (*např. „§ 13 až 24“, „čl. 8 až 12“*); označení „§§“ pro citaci více paragrafů nelze v oficiálním odborném textu použít. Pokud jsou novelizované paragrafy označeny kromě číslicí i písmenem, nedělá se mezi číslicí a písmenem mezera (*např. „podle § 2a“*).

Obdobným způsobem budou citovány i mezinárodní smlouvy (*např. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině*) nebo předpisy EU (*např. Směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl*).

U metodických pokynů, stavovských předpisů komor a jiných dokumentů orgánů veřejné správy se uvede celý název, číslo (*č.j., sp. zn., číslo publikace apod.*), způsob publikace, pokud byl publikován (*např.: „Metodické opatření č. 12469/04/VVO, Etický kodex zdravotnického pracovníka nelékařských oborů, uveřejněno v č. 7/2004 Věstníku Min. zdravotnictví, s. 10.“; Statut a jednací řád Akreditačních komisí Ministerstva zdravotnictví, č. MZDR 12353/2007, uveřejněno v č. 7/2007 Věstníku Min. zdravotnictví, s. 129; Stavovský předpis č. 11 (LK) České lékařské komory, Podmínky k získání osvědčení (licence) k výkonu soukromé lékařské praxe členů České lékařské komory, k výkonu funkce... (Licenční řád); uveřejněno v č. 1/2001 Věstníku České lékařské komory, s. 77, ve znění pozdějších předpisů“*).

Cizí právní předpisy se citují v jazyce původu obdobně jako u cizojazyčné literatury (*např. Nariadenie vlády č. 742/2004 Z.z., o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, v znení neskorších predpisov*); pokud je vhodné vzhledem ke srozumitelnosti, připojí se překlad.

Citace soudních rozhodnutí se uvádí v pořadí: druh rozhodnutí, příslušný soud, datum rozhodnutí, spisová značka nebo číslo publikace (*Sbírka nálezů nebo soudních rozhodnutí*). U citací rozhodnutí Evropského soudního dvora či mezinárodních smluv lze uvádět i CELEX nebo CETS. Pro citace rozhodnutí jiných než soudních orgánů platí výše uvedené obdobně. Vzor citace soudního rozhodnutí: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2001, sp. zn. 29 Odo 50/2001.

Právní předpisy se citují vždy ze sbírky, nikoli z internetových stránek typu „Zákony pro lidi“ apod. Jako zdroj relevantních znění právních předpisů se kromě oficiálních tištěných sbírek a věstníků správních a samosprávných orgánů doporučuje využívat pouze relevantní zdroje, jako jsou jejich elektronické podoby, oficiální internetové stránky těchto subjektů, e-klep, portal.gov.cz, licencované systémy právních informací jakou jsou ASPI, Codexix. Autor práce ručí za to, že pramen práva použije ve správném znění.

Přílohy

Přílohy jsou nepovinnou součástí závěrečné práce, jejich strany se nezapočítávají do celkového rozsahu práce.

Pokud jsou v práci použity tabulky nebo grafy, měly by se objevit v textu práce, kde je na ně přímo odkazováno, případně mohou být umístěny v příloze, zejm. pokud jsou rozsáhlejší a většího počtu. V přílohách práce by měl být, kromě dalších příloh, kterými jsou např. Informovaný souhlas, Žádost o realizaci výzkumu v konkrétním zdravotnickém zařízení aj., uveden také seznam všech případně použitých tabulek a grafů včetně uvedení čísla stránky, kde je může čtenář nalézt.

Do přílohy se vkládají rovněž použité dotazníky, struktury interview, jež byly s účastníky výzkumu provedeny, případně další dokumenty, jež se přímo vztahují k závěrečné práci.

Součástí příloh jsou i texty, které nejsou standardně a bez obtíží dostupné a jsou důležité pro kontext práce (*nepublikované texty, historické prameny, úřední korespondence, prameny zahraničního práva, metodiky apod.*). Není přípustné, aby tyto zdroje tvořily příliš rozsáhlou přímou citaci.

6.2 Teoretické práce

Teoretická práce představuje spíše výjimečný typ závěrečné práce. Přestože nevychází z empirických dat jako práce výzkumné či kasuistické, dodržuje logiku a strukturu společnou všem odborným textům: má jasně vymezený cíl, využívá přesně formulovaných metodologických postupů a přináší nové poznatky. Autorský přínos, který se od teoretické práce očekává, může spočívat ve zpracování uceleného přehledu dosud nezpracované tematiky (přehledové články), v aplikaci nové metody či pohledu na již existující poznatky, komparaci určitého jevu či institutů v rámci různých zemí či v průběhu času (srovnávací metoda) nebo ve vytvoření originálních postupů či pomůcek pro praxi založených na pečlivém studiu. Zvláštním druhem teoretické práce je meta-analýza, tedy použití specifických statistických postupů na výsledky již publikovaných studií, která přináší systematický přehled dané problematiky, a navíc zjišťuje významnost a rozdíly v účincích popisovaných metod.

Teoretické práce jsou náročné na zpracování rešerší, protože předpokládají využití většího množství literatury. Vyšší požadavky jsou kladeny i na výběr literatury; počet zdrojů se předpokládá nejméně o třetinu vyšší, než je uvedeno výše. Vyšší nároky jsou kladeny i na jejich kvalitu a různorodost; je nutné nalézt více pohledů na jednu problematiku, nelze se spokojit s tvrzením jednoho autora. Předpokladem je také to, že autor je schopen zaujmout k vybraným zdrojům kritický postoj s určitou mírou kreativity. Logika strukturování kapitol vychází zejména z cíle a designu teoretické práce, zároveň je ovlivněna současným stavem poznání v dané oblasti. Autorovi, který se rozhodne zpracovat

teoretickou závěrečnou práci, lze doporučit zejména důkladnou přípravu a řádné prodiskutování tématu a metod s vedoucím své práce.

Teoretické části nemají stanoveny hypotézy, avšak musí mít stanoveny cíle a z nich vyplývající výzkumné otázky, na které hodlá autor teoretickou práci odpovědět. V závěru teoretické práce řešitel zhodnotí, nakolik se mu cíle skutečně podařilo splnit a shrne podstatné části řešení výzkumných otázek, jimiž se zabýval v práci.

Historické práce

Zvláštním typem teoretické práce je práce historická, tedy teoretická práce používající jako jednu z metod tzv. historickou metodu (*historickou analýzu*). Tato metoda zahrnuje výzkum dokumentů, a to zejména archivních pramenů (*veřejné, úřední i soukromé záznamy*), soudobých i současných literárních pramenů (*knižních, časopiseckých apod.*). Může zahrnovat i praktickou část, zejména kvalitativní metodu rozhovoru s pamětníky (*metoda autobiografická, dotazování, interview*), nebo analýzu souboru dat, tj. výsledků práce jiných autorů či zveřejněných statistických údajů (*např. ÚZIS, ČSÚ apod.*).

Cílem historické práce je rekonstruovat historickou událost související s oborem studia řešitele, popřípadě charakterizovat vývoj určitého institutu či jevu, a to včetně charakteristiky zkoumaného jevu ve srovnání s přítomností (*historické hodnocení*).

6.3 Výzkumné práce

Přehled literatury v závěrečné práci výzkumného typu představuje zevrubné uvedení do problému a měl by směřovat k formulaci obecného výzkumného cíle celé práce a návrhu designu vlastního výzkumu, který bude následně popsán v praktické části. Autor by se tedy v této části měl zabývat nejen popisem výsledků, ale i použitých metod obdobných již realizovaných studií, aby se v návrhu vlastního výzkumu vyvaroval opakování již dříve popsaných chyb či zkoumání již zjištěného.

Výzkumná část má pak standardní strukturu vědeckého textu:

1. **Stanovení cíle (cílů) praktické části** – stručná a jasná formulace čeho nejdůležitějšího má být dosaženo.
2. **Formulace výzkumných otázek, popřípadě též hypotéz** – výzkumné otázky (často pro kvalitativní výzkum, ale i v některých typech kvantitativního výzkumu) nebo hypotézy (často pro kvantitativní výzkum) přesně a konkrétně vymezují oblast zájmu výzkumníka na úrovni jevů či proměnných. Pokud jsou formulovány hypotézy, je nutné použít pro vyhodnocení výsledků statistických metod vyššího řádu; doporučuje se spolupráce se statistikem. Stanovení hypotéz není povinné.
3. **Design výzkumu** – obecný metodologický rámec – stručná a výstižná charakteristika hlavní myšlenky výzkumu; popis a zdůvodnění zvoleného typu či kombinace více typů výzkumných přístupů, včetně uvedení zdrojů či teoretických východisek, na kterých autor staví.
4. **Metody sběru dat** – popis a zdůvodnění plánovaných metod získávání dat, zda jde o metodu kvantitativní či kvalitativní (např. dotazník, test, rozhovor, pozorování atd.), včetně uvedení jejich zdrojů či postupů tvorby a ověřování těchto nástrojů.
5. **Výzkumný soubor** – popis a zdůvodnění výběru účastníků výzkumu, definice základního a výběrového souboru (populace a vzorku), kritéria výběru, rozsah souboru, nominační technika (např. náhodný stratifikovaný výběr, metoda sněhové koule, totální výběr atd.); v případě zapojení lidských subjektů popis ošetření etických otázek ve vztahu k účastníkům výzkumu.
6. **Metody zpracování a analýzy dat** – popis a zdůvodnění konkrétních metod analýzy, kvantitativních (statistických) a/nebo kvalitativních.

7. **Praktický průběh realizace** – harmonogram výzkumu, personální zajištění, komunikace s poskytovateli zdravotních služeb a jinými subjekty, technické zázemí, etické aspekty.
8. **Výsledky** – prezentace výsledků analýzy dat; lze využít tabulek a grafů, nebo přímých citací získaných dat k podpoře vlastních tvrzení.
9. **Diskuse** – interpretace výsledků ve vztahu k formulovaným výzkumným otázkám a hypotézám, dosavadním výzkumům, existují-li; kritické zhodnocení výsledků z hlediska možných desintepretací a slabých stránek výzkumu.

Základním smyslem popisu použitých metod je provést čtenáře krok za krokem výzkumným procesem tak, aby nejen detailně porozuměl důvodům, které autora vedly k realizaci výzkumu zvoleným způsobem, ale aby byl zároveň schopen v případě potřeby výzkum replikovat (přesně zopakovat), protože pouze přesný a vyčerpávající popis umožňuje identifikovat možná zkreslení a tedy zaujmout kritické stanovisko. Důraz na požadavek na detailní popis je kladen zejména při použití méně známých přístupů a metod.

Jednotlivé kroky pro lepší představu odpovídají následujícím otázkám:

1. Co chceme zkoumat?
2. Co přesně chceme zjistit?
3. Jak toho dosáhneme?
4. Co budeme muset získat a jakým způsobem?
5. Od koho nebo odkud to získáme?
6. Co s tím potom budeme muset udělat? Co nám asi vyjde a co s tím uděláme?
8. Jak jsme to konkrétně provedli?
9. Co nám vyšlo?
10. Co to všechno znamená?

Členění kapitol výzkumné části nemusí odpovídat přímo výše uvedené struktuře. Cíle, design a výzkumné otázky lze spojit do jedné podkapitoly, stejně tak použité metody sběru a analýzy dat spolu s popisem výběru zkoumaného vzorku. Naopak výsledky lze rozdělit do více podkapitol podle jednotlivých výzkumných otázek či logických okruhů.

6.4 Kasuistické práce

Závěrečná práce kasuistického typu je případovou studií, tedy specifickým druhem výzkumné práce. Jedná se o intenzivní studium jednoho případu - jedné situace, jednoho člověka, jednoho problému (*Olecká & Ivanovová, 2010*). Přestože lze pro získávání a analýzu klinických dat využít kvantitativních kvalitativních metod, v zásadě jde v případě kasuistické práce vždy o kvalitativní výzkumný design, protože vybraný fenomén je zkoumán do hloubky, v širokém kontextu a v jeho skutečném prostředí (*podrobněji viz také Mioviský, 2006*). Kasuistická závěrečná práce tedy opět dodržuje logiku a strukturu společnou všem odborným textům: má jasně vymezený cíl, využívá přesně formulovaných metodologických postupů a přináší nové poznatky. Autorský přínos, který se od kasuistické práce očekává, spočívá v aplikaci teoretických poznatků na vlastní případový materiál, v demonstraci vybraného fenoménu v kontextu soudobého poznání. Primárním cílem psaní kasuistické závěrečné práce je samozřejmě prokázat autorův vhled do problematiky a jeho schopnost klinického úsudku, nicméně důsledné porozumění zkoumanému by mělo být přínosné i pro čtenáře.

Při formulaci konkrétního cíle vlastní kasuistiky je vhodné brát do úvahy obecný smysl kasuistických studií, kterým je popsat a porozumět individualitě v procesu, v souvislostech a ve skutečném prostředí. Vlastní cíl lze pak formulovat z hlediska úrovně typičnosti případu (typický či atypický), z hlediska předmětu, tedy toho, co je za případ považováno (*osoba/pacient/klient, skupina osoba/pár/rodina,*

oddělení/služba/instituce...), a z hlediska toho, na jaký klinický fenomén je práce primárně zaměřena (*etiopatogeneze, symptomy, diagnostika, terapeutický postup, prognóza...*).

Kasuistická práce obsahuje přehled literatury a výzkumnou část. Přehled literatury u kasuistiky se zabývá obšírněji tématy, která jsou klíčová vzhledem ke stanovenému cíli a konkrétnímu případu. Obsahem by mělo být shrnutí současného stavu poznání (*např. známá etiologie, komorbidita a epidemiologie, popis standardně používaných diagnostických a terapeutických postupů, popis známých komplikací a prognózy apod.*). Tato část logicky směřuje k formulaci konkrétního cíle a výběru případu.

Struktura výzkumné části kasuistiky je opět závislá na stanoveném cíli a konkrétním případě, ale obecně by měla zahrnout následující (*viz také šablona kazuistiky na <http://utpo.lf1.cuni.cz/kvalifikacni-prace>*):

1. **Stanovení cíle** – stručná, jasná a konkrétní formulace toho, co má být demonstrováno.
2. **Výběr případu** – zdůvodnění konkrétního výběru a detailní popis, jak proběhl; stručné základní údaje o subjektu kasuistiky (tj. popis souboru); etická klausule (prohlášení o zachování anonymity a dodržení dalších etických principů – např. pacient dal ústní souhlas se zpracováním jeho případu, student má přístup k pacientovi v rámci své odborné praxe, pracovní smlouvy). Lze analyzovat i více případů.
3. **Použité metody** – popis a zdůvodnění metod získávání dat (*klinická vyšetření, rozhovor, pozorování, testové metody, dotazníky...*) a popis skutečného průběhu jejich realizace včetně takových aspektů, jako časový harmonogram apod.
4. **Podrobná charakteristika subjektu kasuistiky** – standardní anamnéza (*či anamnézy*) dle zvyklostí v daném oboru, včetně dosavadní terapie.
5. **Situace výchozího bodu** – popis klíčových charakteristik subjektu kasuistiky v určitém čase, který je výchozí pro klinickou práci či zvolený cíl (*setkání studenta s pacientem, vstup do léčby apod.*), klinické zhodnocení a rozvaha, zdůvodnění diagnózy.
6. **Další vývoj** – popis a zdůvodnění realizovaných (*terapeutických a ošetrovatelských*) intervencí a jejich význam pro subjekt kasuistiky. Diskutován by měl být vztah k teorii metod a postupů.
7. **Závěr** – výsledky realizovaných (*terapeutických a ošetrovatelských*) intervencí, stručné shrnutí a zhodnocení průběhu (*léčby*), příp. katamnéza, je-li autorovi známa.

Diskuse je stejně jako v případě ostatních typů závěrečných prací klíčovou součástí kasuistické práce. Autor se v ní může kromě obligátního propojení teorie s praxí (přehledu literatury a výzkumné části) také zamyslet nad účinnými faktory a provést jejich detailní rozbor, nad alternativními možnostmi terapie (*např. popsat možné intervence, které nebyly realizovány, ale bylo by dobré, kdyby v určité fázi realizovány byly...*), nad bezpečností (*klinicky významné nežádoucí účinky, popř. jejich zvládnutí, nepřítomnost očekávaných nežádoucích účinků*) a nad etickými otázkami a širšími souvislostmi (*kvalita života vs. léčba diagnózy*) apod.

Do příloh kasuistické práce je možno zařadit cokoliv, co vhodně ilustruje subjekt či téma, např. anamnestický dotazník, výsledky vyšetřovacích metod, ukázky rozhovoru, časovou osu případu apod. Kasuistiku je třeba vždy zpracovávat se zvláštním zřetelem k etickým otázkám, mj. striktně dbát na zachování anonymity prezentovaného subjektu (*t.j. neuvádět datum hospitalizace, přesný název nemocnice, město, iniciály, nic, z čeho by mohl být pacient identifikován*). Je nutné si uvědomit, že anonymizovaná jsou taková data, jež nelze přiřadit ke konkrétní osobě a že zveřejněním nesprávně anonymizovaných údajů o zdravotním stavu autor jedná nejen neeticky, ale též se stává pachatelem přestupku, či dokonce trestného činu.

7 Formální náležitosti

7.1 Jazyk

Jazykem práce je vždy čeština. V případě opodstatněné žádosti studenta a souhlasu vedoucího práce je možné text práce dodat ve slovenštině nebo v angličtině. Citace z cizojazyčné literatury se uvádějí vždy v originále, v závorce za citací se uvádí překlad textu, s výjimkou slovenštiny a angličtiny. Při psaní je třeba se vyvarovat hovorových výrazů a spojení, pravopisných a gramatických chyb; vycházet je nutné z platné pravopisné normy stanovené Ústavem pro jazyk český.¹⁶ Obsah práce má odpovídat nárokům kladeným na odborný, resp. vědecký text; styl musí být odborný, naprosto věcný, stručný a používající přesně definované pojmy. Závěrečnou práci, stejně jako jiný odborný text, je v podstatě možné psát ve třech osobách:

- a) on – 3. osoba jednotného čísla („*autor požádal o spolupráci...*“),
- b) my – 1. osoba množného čísla, tzv. autorský plurál¹⁷ („*požádali jsme o spolupráci...*“) či
- c) já – 1. osoba jednotného čísla, tzv. autorský singulár („*požádal jsem o spolupráci...*“).

Používání zvoleného stylu je třeba dodržet napříč celým textem práce a není přípustné osoby kombinovat.

Jednotnost jazykového stylu je nutné dodržet, i pokud jde o počestěné nebo původní latinské a řecké výrazy, tedy buď v celém textu autor bude používat „*pneumónie*“, „*ateroskleróza*“, „*inzulín*“, „*transfúze*“, „*introverze*“, nebo „*pneumonie*“, „*atherosklerosa*“, „*insulin*“, „*transfuse*“, „*introverse*“, pokud pravidla českého pravopisu nestanovují jen jednu závaznou formu. Výjimkou jsou pouze přímé citace. Doporučit lze moderní verzi těchto výrazů.

Čísla se v textu vyjadřují vždy slovně, pokud je lze vyjádřit jednoslovně, tedy „*mezi deset nejvýznamnějších sester*“, nikoli „*mezi 10 nejvýznamnějších sester*“, ale „*dvacet pět dětí onemocnělo*“ i „*25 dětí onemocnělo*“. Výjimku tvoří data (*17. listopadu 1989*), čas („*v 18.35 pacient...*“), spojení s procenty či měrnými jednotkami apod. (*3 mg, respondent č. 6*), matematická vyjádření, v tabulkách a grafech. Číslici lze rovněž použít v uvedení rozsahu (*na jednu sestru připadalo 5-10 pacientů*) nebo v případě, kdy je uváděno více hodnot, z nichž některé jsou uvedeny číslicemi (*dotazník odevzdalo 158 respondentů, z toho 140 žen, 16 mužů; 2 respondenti své pohlaví neuvedli*).

Je třeba rozlišovat pomlčku (*odděluje se mezerami*) a spojovník (*bez mezer*). Výjimkou je jen pomlčka spojující dva jednoslovné výrazy (*vztah sestra-pacient, 5-10 pacientů, Praha-Kobylisy, Kaplanova-Meierova metoda apod.*).

7.2 Rozsah

Povinný rozsah bakalářské práce je 30-50 normostran (*tj. 54–90 tisíc znaků, včetně mezer*), diplomové práce 50-100 normostran (*tj. 90-180 tisíc znaků, včetně mezer*). Titulní strana, abstrakt, seznam použité literatury a přílohy se do rozsahu textu závěrečné práce nezapočítávají.

Rozsah abstraktu - v každém z jazyků by měl být v rozsahu max. jedné normostrany (*tj. 1800 znaků, včetně mezer*). Klíčových slov by mělo být uvedeno 3-5, přičemž ustálené slovní spojení - např. *drogová politika* - se považuje za jedno klíčové slovo.

¹⁶ Pravidla českého pravopisu <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

¹⁷ Tzv. autorský plurál je vhodný pro případy, kdy je referováno o práci týmu.

7.3 Typografická úprava

Při psaní je třeba dodržovat základní typografická pravidla, která určují, jak má vypadat tištěný text, aby vypadal dobře a dobře se četl. Předpokládá se, že autor zpracuje závěrečnou práci v textovém editoru. Úpravu písemností zpracovaných textovými editory podrobně určuje ČSN 01 6910, následující pravidla jsou doplněním obecně platné normy a jsou pro zpracování závěrečných prací závazná.

- a. **Formát a okraje stránky** – Formát listu závěrečné práce je A4 (210 × 297mm). Při nastavení okrajů stránky je nutné počítat s vazbou, proto se liší velikost okraje vpravo a vlevo. Lze doporučit následující nastavení: nahoře a dole 2,5 cm, vlevo 3,5 cm, vpravo 2 cm.
- b. **Velikost písma** – Velikost písma základního textu by měla být 11-12 bodů, řádkování 1,15-1,25. V odůvodněných případech lze části textu psát tzv. *petitem*.
Pro ukázky, konkrétní příklady, delší citace či komentáře, které rozvádějí či obohacují základní text, ale nepředstavují jeho zásadní část, lze použít o jeden až dva body menší písmo a zároveň těsnější řádkování. Výhodou tohoto grafického prvku je úspora místa za současného zachování přehlednosti a návaznosti textu.
- c. **Druh písma** – Není přípustné používat v jednom dokumentu více než dva druhy písma (fonty). Písma použitá v dokumentu by spolu měla ladit. Lze využít například osvědčenou kombinaci patkového písma *Times New Roman* pro text a bezpatkového (sanserif) fontu *Arial* pro nadpisy kapitol a oddílů článku a pro popisky grafů, schémat a obrázků; případně stále častěji používanou kombinaci fontů *Calibri* a *Cambria*.
- d. **Odstavce** – Jednotlivé odstavce je vhodné opticky oddělovat, čímž se usnadňuje vnímání textu. K tomuto účelu slouží nastavení vhodné mezery za koncem odstavce (6, 10 nebo 12 bodů). Neoddělujte odstavce volnou řádkou a nezvýrazňujte jeho začátek pomocí klávesy <tabulátor>. Ukončení odstavce (nikoli řádky) se provádí klávesou <ENTER> za posledním znakem odstavce. Nikde jinde v textu tuto klávesu nepoužívejte.
- e. **Zarovnání textu** – Základní text by měl být zarovnán do bloku.
- f. **Nadpisy** – Nadpisy kapitol a podkapitol by měly být číslovány v hierarchické struktuře, doporučuje se využít funkce stylů v textovém editoru, které následně usnadňují vytváření seznamů včetně obsahu. Počet úrovní nadpisů by neměl přesáhnout tři. Pro nadpisy je doporučeno zvolit odlišné velikosti písma, rozdíl ve velikosti nadpisů mezi jednotlivými úrovněmi by měl být dva body. Např. při velikosti běžného textu 12 bodů by první vyšší úroveň nadpisu měla velikost 14 bodů a druhá vyšší úroveň by měla velikost 16 bodů. V nadpisech lze využít písmo **tučné**, *kurzívu* i KAPITÁLKY. Každá kapitola první úrovně začíná na nové stránce. Všechny nadpisy je třeba zarovnat doleva.
- g. **Očíslování (paginace) stránek** – Stránky závěrečné práce musí být očíslovány, a to od kapitoly úvod až po seznam použité literatury. Ruční číslování lze však považovat za hrubou chybu. Všechny moderní textové editory umí očíslovat stránky automaticky, většinou pomocí funkcí pro úpravu záhlaví a zápatí.
- h. **Zvýrazňování textu** – Zvýrazňování částí textu lze provádět *kurzívou* (*italics* – ubíhající písmo), přípustné, ačkoli nepříliš vhodné je případné zvýrazňování textu **tučným písmem** (bold). Naprosto nevhodné je prostrkávání m e z e r a m i, podtrhávání, barevný text a speciální počítačové efekty (blikající text žádná tiskárna nevytiskne).
- i. **Tabulky a grafy** – V případě prezentování kvantitativních údajů či pro zřehlednění kvalitativních je doporučeno využívat tabulky a grafy (obrázky). Styl všech tabulek a grafů by měl být napříč celou závěrečnou prací jednotný (popisky, zkratky, velikost písma, barevné provedení apod.). Tabulky a grafy jsou číslovány a opatřeny názvem, který je vždy nad tabulkou či grafem, číslování lze doporučit vzestupné. Tabulky a grafy mohou být umístěny přímo v textu práce (mezi odstavci), vždy ale až za místem, kde je na ně v textu odkazováno, anebo v přílohách práce, pokud první

variantu jejich rozsah či počet neumožňuje. Text v tabulkách lze zarovnat vlevo či na střed, velikost písma může být menší než u základního textu, ale vždy je třeba zachovat čitelnost (*min. přípustná velikost písma je 8 bodů*).

- j. **Poznámkový aparát** – V případě potřeby doplnit informace s textem nepřímo související či vysvětlující lze využít poznámek pod čarou. V základním textu a v textu pod čarou se využívá identifikační číslo poznámky ve formě horního indexu a každá další poznámka má nové číslo. Celkové množství poznámek pod čarou by nemělo přesáhnout ¼ stránky.

K nejčastějším chybám v typografické úpravě, které zhoršují či téměř znemožňují čitelnost textu, protože ho činí nepřehledným, patří nadbytečné mezery (*jednotlivá slova se oddělují vždy nejvýše jednou mezerou, pro odstranění nadbytečných mezer lze využít funkci automatických oprav či nahrazení v textovém editoru*), nevhodné dělení slov (*automatické dělení slov nebývá vždy dostatečně spolehlivé, zvláště u odborných textů lze doporučit jeho vypnutí, nepřipustné je dělení slov v nadpisech*), rozdělení čísel či zkratk na dva řádky, mezery před interpunkčními znaménky, chybné používání uvozovek a závorek, chybné používání znaků pro procenta (dvacetiprocentní vypadá takto: 20%, dvacet procent takto: 20 %).

Ze **stylistického hlediska** může být na obtíž např. nevhodná délka vět (*pouze holé věty nepodávají dostatek informací a působí primitivním dojmem, naopak tři a víceřádková souvětí jsou nesrozumitelná, vhodné je střídat kratší a delší věty v přirozeném rytmu, který se dobře čte*), příliš dlouhé odstavce (*odstavec by měl obsahovat pouze jednu ucelenou myšlenku či téma, a jeho rozsah by v žádném případě neměl být větší než ½ stránky*), příliš krátké odstavce (*ačkoli někdy může být účelné, když jedna věta tvoří jeden odstavec, musí jít o výjimečnou, věcně odůvodněnou techniku*), příliš krátké či dlouhé kapitoly, nadbytečná slova (*tedy, jako, dokonce...*) nebo nesmyslná slovní spojení (*přibližně identický, částečně přesný apod.*). Není vhodné začínat větu (*zejména první větu odstavce*) číslicí, zkratkou či symbolem (*např. §*).

Pokud autor hodlá používat **zkratku**, musí si ji nejdříve zavést. - „Světová zdravotnická organizace (dále jen „SZO“) v roce 2004...“ Zkratka se zavádí při prvním výskytu, avšak nikoli v nadpise. Všechny zavedené a používané zkratky autor uvede do Seznamu zkratek v abecedním pořadí. Není vhodné používat příliš mnoho zkratek, text poté ztrácí čtivost a někdy i srozumitelnost. (*věta „VS, PA a ZZ jsou zdravotnickými pracovníky, kteří v souladu s doporučeními SZO získávají způsobilost na VŠ nebo VOŠ podle VP vydaných MZ.“, je sice formálně správná, nicméně nepůsobí dobře*). Nelze doporučit ani zavádění málo srozumitelných či hovorově působících zkratek (*v oboru oše působí...*). Nepřípustné je zkracování dlouhých slov (*zdrav. pracovníci*).

7.4 Formát odevzdání – vazba a elektronická podoba

Jednotlivé stránky textu (*kvalifikační práce je vytištěna jednostranně*) i příloh musí tvořit jeden nedílný celek identický ve všech exemplářích.

Technická úprava závěrečné práce (*vazba*) může být provedena jakoukoliv technikou a lze ji přizpůsobit dostupným technikám (*knihařská vazba, kroužková vazba, termovazba*). Předpokládá se příprava textu pomocí počítačového editoru a zhotovení potřebného počtu výtisků na papíru, jakož i alespoň jednoho exempláře v elektronické podobě na CD-ROM.

Jeden exemplář musí být svázan v tuhých deskách pro archivní uložení do knihovny.

8 Etika

8.1 Etika výzkumné práce

Autoři závěrečných prací se jako studenti podílejí na vědecké (výzkumné a klinické) práci, pro kterou platí obecné etické principy a zásady, které jsou formulovány v několika klíčových dokumentech. Kromě platných zákonů¹⁸ a mezinárodních úmluv¹⁹ se jedná zejména o etický kodex Práva pacientů (MZ, 1992) a Etický rámec výzkumu (MŠMT, 2005a). Etická pravidla mohou být upravena také specifickými etickými kodexy jednotlivých oborů, ať už na úrovni mezinárodní či národní (*odborné společnosti*), poskytovatele zdravotních služeb či jiné instituce např. fakulty (*etický kodex studenta daného oboru*)²⁰.

Z hlediska závěrečných prací lze rozlišit tři oblasti, kterých se etická pravidla mohou týkat:

1. **etika ve vztahu k pacientům, účastníkům výzkumu, i zdravotnickému (či jinému zařízení)** – zachovávat úctu, autonomii, respektovat dobrovolnost, neohrožit, neublížit, zachovat anonymitu a právo na soukromí, informovat o účelu a průběhu spolupráce;
2. **etika ve vztahu k účelu výzkumu** – deklarovat, že nedochází ke střetu zájmů; popsat financování, grantové zapojení; nefabulovat a nepodvádět;
3. **publikační etika** – nekrást duševní vlastnictví, deklarovat, že se nejedná o plagiát v čestném prohlášení na začátku práce. Veškeré informace, které autor nevymyslel sám, musí být citovány dle platných norem.

Zejména závěrečná práce kasuistického typu musí dodržovat anonymitu pacientů/klientů a ochranu osobních údajů, tak, aby osoby nemohly být identifikovány.

V případě, že pro zpracování své závěrečné práce budete realizovat výzkum za účasti lidských nebo zvířecích subjektů, musí se studie řídit etickými normami shodnými s běžnými studiemi (*např. informovaný souhlas, ochrana osobních a citlivých údajů atd.*). Některá zařízení vypracovala vlastní formulář pro schválení výzkumu. **Způsob ošetření etických aspektů a úskalí konkrétní bakalářské a diplomové práce musí být dostatečně popsáno a zodpovídá za něj student, pod odborným vedením a kontrolou vedoucího práce.**

Zásady obecné etiky vědecké práce, které jsou společné pro vědecko-výzkumná pracoviště všech oborů, lze shrnout do těchto bodů (MŠMT, 2005b):

- poskytování pravdivých informací při podávání žádostí o podporu výzkumných záměrů a projektů,
- nezaujaté nakládání s výsledky studia literatury, pozorování nebo pokusů,
- uvedení zdroje při přejímání výsledků jiných,
- uvážlivost při poskytování informací širší veřejnosti o přínosech výzkumných výsledků,
- respektování autorství a spoluautorství při zveřejňování výsledků výzkumu,
- dodržování stanovených pravidel při nakládání s důvěrnými údaji,
- respektování copyrightu při reprodukování publikovaných výsledků a textů, jakož i při používání softwaru.

¹⁸ Např. Zákon o ochraně osobních údajů (č. 101/2000 Sb.).

¹⁹ Např. Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně. V ČR platná od 1. října 2001 (č. 96/2001 Sb. mezinárodních smluv).

²⁰ Např. Etický kodex studenta bakalářského oboru ergoterapie na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze

8.2 Právní aspekty kvalifikačních prací

Z hlediska tvorby kvalifikačních prací je důležitá zejména problematika autorského práva a mlčenlivosti zdravotnických pracovníků a osob připravujících se na zdravotnické povolání a ochrana projevů osobní povahy.

Je třeba upozornit na několik základních pravidel:

- Citace je přípustná, pouze je-li použita v odůvodněné míře a je-li uvedeno jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.
- Mlčenlivost studentů zdravotnických oborů je shodná s mlčenlivostí zdravotnických pracovníků. Vztahuje na tedy veškeré skutečnosti, které se student dozvěděl v souvislosti se svým působením ve zdravotnickém zařízení v pozici osoby připravující se na zdravotnické povolání, tj. nejen na údaje o zdravotním stavu a nejen v době oficiální praktické výuky, a to i po skončení studia.
- Jakékoli projevy osobní povahy (*tj. záznamy daného člověka či záznamy o něm, jeho podobizny, nahrávky apod., kde je identifikovatelný*), lze buď se souhlasem subjektu těchto projevů, bez souhlasu je lze pro kvalifikační práce užít za předpokladu, že bude zasaženo do soukromí a osobnostních práv člověka v nejmenší možné míře a nebudou použity v rozporu s oprávněnými zájmy člověka. To se nevztahuje jen na ochranu pacientů, ale všech účastníků výzkumu.
- Pokud se však používají projevy osobní povahy, které podléhají mlčenlivosti zdravotnických pracovníků, je možné takové údaje použít bez souhlasu pacienta pro kvalifikační práce jen v anonymizované podobě, pokud nelze souhlas opatřit buď vůbec, nebo včas a šetření je prováděno s takovým zabezpečením, že nehrozí neúměrný zásah do soukromí pacienta, nebo jde údaje, které neumožňují ani zpětnou identifikaci ošetřovaného. Takové využití však není možné, lze-li takové šetření provést i bez sběru údajů o konkrétním pacientovi, nejde-li tedy o zásah nezbytný, anebo pokud to pacient výslovně zakázal. Student musí odůvodnit v práci, jak posoudil splnění těchto podmínek.
- Anonymizace předpokládá znemožnění i následné identifikace (*např. uvedení pacienta iniciálami, rokem narození, datem a místem hospitalizace nelze považovat za anonymizaci*).

8.3 Hodnotící kritéria závěrečných prací

Závěrečné práce jsou hodnoceny slovně, počtem bodů a navrženým klasifikačním stupněm. Oba hodnotitelé (*vedoucí a oponent*) vypracují posudek, jehož součástí je bodové hodnocení jednotlivých aspektů práce (*v daném bodovém rozpětí a struktuře klasifikace*), návrh celkového klasifikačního stupně a jeho slovní zdůvodnění. Součástí posudku bývají také doporučené otázky k obhajobě.

Bodové rozpětí pro jednotlivé klasifikační stupně je pouze doporučené, hodnotitel se od něj může v odůvodněných případech odklonit (*vysoký odborný či společenský přínos práce může převážit drobné nedostatky, anebo naopak zásadní pochybení v klíčovém aspektu může být natolik závažné, že práce není doporučena k obhajobě i přes jiné nesporné kvality*). Odlišnou kvalifikaci a hodnocení stupněm „neprospěl“ hodnotitel odůvodní zvláště pečlivě. Pokud je jedno z dílčích kritérií hodnoceno jako „nedostatečná nebo dobrá úroveň“, nedoporučuje se navrhopvat celkové hodnocení stupněm „výborně“, pokud pro to nesvědčí nějaké zvláště výjimečné okolnosti. Obdobně, pokud je jedno z dílčích kritérií hodnoceno jako „nedostatečná úroveň“, nedoporučuje se se navrhopvat celkové hodnocení stupněm „velmi dobře.“

Klasifikace navržená v posudcích není pro zkušební komisi Státních závěrečných zkoušek závazná, ta k posudkům sice přihlíží, ale rozhoduje se na základě průběhu obhajoby a vlastního uvážení. I v případě jednoho či obou nedoporučujících posudků může student závěrečnou práci před komisí obhajovat. Doporučená celková klasifikace práce podle bodového hodnocení:

Doporučený klasifikační stupeň	Bodové rozpětí pro bakalářské práce	Bodové rozpětí pro magisterské práce
Výborně	100–81	100–86
Velmi dobře	80–61	85–71
Dobře	60–41	70–56

9 Praktické tipy pro psaní

Pro mnoho lidí je proces psaní obtížný. Existuje mnoho překážek, jež vám mohou bránit vůbec začít nebo najít dostatek času, kdy byste mohli v klidu a v plné koncentraci psát vaši práci. Pro zahájení produktivního psaní platí především pravidlo „co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítřek“. Důležitou roli hraje motivace, uvědomte si „proč“ vůbec chcete na úkolu pracovat a převzmete vlastní zodpovědnost za své chování. Jste to vy, kdo má prokázat své schopnosti a dokončit vysokou školu napsáním a odevzdáním závěrečné práce, je to váš život.

Zde jsou ještě některé další tipy:

- Stanovte si priority, a to jak ty dlouhodobé (*dokončení práce*), tak i ty krátkodobé (*nejdůležitější úkol dne*).
- Pokud chcete odevzdat kvalitní práci, vyhradte si na ni dost času.
- Práci si rozdělte na menší úseky - např. kapitoly či části, napište si podrobnou osnovu a tu pak jako kostru obalujte „masem“ textu.
- Rozdělte si čas na stejné časové úseky a ty pak přesně naplánujte. Ve stanoveném čase zasedněte k plánované práci. Dělejte to pravidelně. V případě, že nestíháte dokončit plánovanou část, nebourejte svůj plán, ale pokračujte další částí dle plánu, později se k rozpracovanému vrátíte.
- Nebuďte perfekcionisty. Není nutné mít napoprvé výsledek dokonalý, důležité je napsat alespoň něco – textové editory umožňují mazání a vkládání textu, přesouvání celých odstavců či kapitol, později se můžete k rozpracovaným částem vrátit a dopilovat je.
- Identifikujte rušivé vlivy a zbavte se jich (*televize, kuchyně, internet...*).
- Učte se zvládat externí rušivé vlivy a upřednostňovat psaní (*pokud možno pravidelné*).
- Nebojte se při psaní využít své spontaneity a kreativity.
- Nebojte se vyjadřovat vlastní názory a zkušenosti, ovšem odlište subjektivní názor (*svůj i cizí*) a objektivizovanou skutečnost).
- Vyhradte si určitý čas i na regeneraci, pokud nebudete odpočatí, vaše výkonnost nebude ideální.
- Učte se rozpoznávat a kontrolovat své negativní myšlenky a pochybnosti o sobě.
- Nebojte se požádat o pomoc nebo radu vedoucího, spolužáka, kamaráda nebo odborníka.

Použitá literatura

- 1) Giddens, A. (1997). *Sociologie*. Praha: Argo.
- 2) Knapp, V. (2003). *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia,
- 3) Legislativní pravidla vlády, schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998, č. 188, ve znění pozdějších usnesení, Retrieved from http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn__pravidla_vl_dy.pdf.
- 4) Linhart, J., Petrusek, M., Vodáková, A., Maříková, H (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- 5) Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada
- 6) MZ (1992). *Etický kodex Práva pacientů*. Ministerstvo zdravotnictví České republiky, Centrální etická komise. Retrieved February 25, 2013, from <http://www.mpsv.cz/cs/840>
- 7) MŠMT (2005a). Etický rámec výzkumu. Příloha Usnesení vlády ČR ze dne 17. srpna 2005 č. 1005. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Retrieved February 25, 2013, from <http://aplikace.msmt.cz/pdf/ATIIIVlastnimaterial.pdf>
- 8) MŠMT (2005b). Etika v resortních koncepcích výzkumu a vývoje a v důležitých mezinárodních dokumentech. Příloha Usnesení vlády ČR ze dne 17. srpna 2005 č. 1005. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Retrieved February 25, 2013, from <http://aplikace.msmt.cz/PDF/ATIVPriloha.pdf>
- 9) Olecká, I., & Ivanová, K. (2010). *Případová studie jako výzkumná metoda ve vědách o člověku*. EMI, 2, 19-24.
- 10) Vyzula, R. & Nováková, P. (2012). *Kasuistiky mezi Medicínou založenou na důkazech a Personalizovanou medicínou*. Retrieved February 25, 2013, from <http://www.mojemedicina.cz/knihovna-kazuistik/knihovna-kazuistik-1/>
- 11) Grant, C. & Tomal, D. (2013). *How to Finish and Defend Your Dissertation: Strategies to Complete the Professional Practice Doctorate*: Lanham, MD: The Rowman and Littlefield Education.